

24. nedeľa v Cezročnom období

Ex 32, 7-11. 13-14

Ž 51, 3-4. 12-13. 17+19

1 Tim 1, 12-17

Lk 15, 1-32 alebo kratšie Lk 15, 1-10

Táto nedeľa je jedným z dvoch prípadov v hlavnom cykle Lekcionára, keď počujeme ohlásené podobenstvo o mánotratnom synovi (druhým je štvrtá pôstna nedeľa v roku C). Čítania sú poznačené témou pokánia a odpustenia.

Čítanie z Knihy Exodus

Ex 32, 7-11. 13-14

Pán povedal Mojžišovi: „Chod', zostúp, lebo tvoj ľud, ktorý si vyviedol z egyptskej krajiny, sa skazil. Veľmi rýchlo odbočili z cesty, ktorú som im určil. Urobili si z kovu teľa a klaňali sa mu, priniesli mu obeť a povedali: „Toto sú tvoji bohovia, Izrael, čo ťa vyviedli z egyptskej krajiny.“

Potom Pán povedal Mojžišovi: „Vidím, že tento ľud má nepoddajnú šiju. Nechaj ma, nech vzplanie môj hnev proti nim, vyhubím ich a z teba urobím veľký národ.“

Ale Mojžiš prosil Pána, svojho Boha, a hovoril: „Pane, prečo planie tvoj hnev proti tvojmu ľudu, ktorý si veľkou silou a mocnou rukou vyviedol z egyptskej krajiny?“

Spomeň si na Abraháma, Izáka a Izraela, svojich služobníkov, ktorým si na seba samého prisahal a vyhlásil: „Rozmnožím vaše potomstvo ako hviezdy na nebi a celú túto krajinu, o ktorej som hovoril, dám vášmu potomstvu a budete ju mať navždy.“

A Pán sa zriekol svojho zámeru a nedopustil skazu, ktorú vyhlásil svojmu ľudu.

Kontext tohto prvého čítania je bezprostredne po incidente so zlatým teľaťom. Aby sme to zrekapitulovali, Boh poslal Mojžiša k Izraelitom, ktorí boli zotročení v Egypte, a prostredníctvom mocných zázrakov ich vyviedol z Egypta na Sinajskú púšť, na samotnú horu Sinaj, kde s nimi uzavrel slávnostnú zmluvu (Ex 19 – 24, najmä kap. 24). Zmluva je rozšírenie príbuzenstva prísahou, takže Božia zmluva s Izraelom na Sinaji (Ex 24) vytvorila z Izraela Božie deti, jeho rodinu. Zmluva sa uzavrela krvavým rituálom, keď Mojžiš postriekal krvou Boží oltár aj ľud, čo symbolizovalo, že Boh a ľud sú teraz jedna krv. Ale krvavý obrad mal aj hrozivejšiu symboliku: "Ak poruším zmluvu, nech je moja krv preliata, ako je táto preliata krv teraz striekaná na mňa."

O štyridsať dní neskôr, keď bol Mojžiš na vrchu Sinaj a dostával pokyny na stavbu svätostánku, ľud Izraela odstúpil od zmluvy a narušil celý svoj vzťah s Bohom. Postavili si modlu teľaťa, býka, pravdepodobne predstavujúcu egyptského boha Apisa, ktorého kedysi uctievali na brehoch Nílu. Tým, že porušili zmluvu, stiahli na seba prekliatie, čo znamená krv zmluvy: "Nech je preliata moja krv, ak poruším svoj záväzok." Preto Boh hovorí: „Nechaj ma,

nech vzplanie môj hnev proti nim, vyhubím ich..." Nie je to náladovosť z Božej strany. Boh presadzuje podmienky zmluvy, k čomu je spravodlivo zaviazaný.

Boh Mojžiša v tejto situácii skúša, dávajúc mu príležitosť prihovárať sa za ľud, príležitosť byť ako Kristus. Boh hovorí: "Urobím z teba veľký národ." Toto bolo zasľúbenie dané už dávno Abrahámovi (Gn 12, 2). Boh teda ponúka, že „pretočí“ dejiny spásy a začne odznova s Mojžišom ako novým Abrahámom.

Ale Mojžiš prosil Pána, svojho Boha, a hovoril: „Pane, prečo planie tvoj hnev proti tvojmu ľudu, ktorý si veľkou silou a mocnou rukou vyviedol z egyptskej krajiny?

Spomeň si na Abraháma, Izáka a Izraela, svojich služobníkov, ktorým si na seba samého prisahal a vyhlásil: „Rozmnožím vaše potomstvo ako hviezdy na nebi a celú túto krajinu, o ktorej som hovoril, dám vášmu potomstvu a budete ju mať navždy.“

A Pán sa zriekol svojho zámeru a nedopustil skazu, ktorú vyhlásil svojmu ľudu.

Mojžiš sa chopil príležitosti stať sa orodovníkom za Boží ľud ako Kristus. Významný je Mojžišov hlavný argument: „Spomeň si na Abraháma, ... svojho služobníka (svojich služobníkov), . . . ktorým si na seba samého prisahal“. V Písme je dovedy len jedno miesto, kde Boh výslovne prisahá na seba samého, a to je Gn 22, 15–18, veľká prisaha, ktorou sa Boh zaviazal Abrahámovi po tom, čo Abrahám ponúkol Bohu svojho „jediného syna“ (Gn 22, 16).

Je to veľká pasáž o takmer obetovanom Izákovi, ktorá sa v židovskej tradícii nazýva Ha-Aqedah („Zväzok [Izáka]“). Je to najdôležitejší typ alebo predobraz Kalvárie v Starom zákone. Niektorí by to mohli nazvať „Kalváriou Starého zákona“. Je dôležité pochopiť, že v tomto kľúčovom momente v dejinách Božieho ľudu, keď čelí zasľúženému zničeniu za odpadnutie od Boha, Mojžiš uspeje vo svojom príhovore „prosbou Golgoty“, odvolaním sa na zmluvu, ktorá bola znovu potvrdená po ochotnej obete "jediného syna." Boh potvrdzuje platnosť Mojžišovho odvolania a „upúšťa“ od trestu. Vo svojom predpoznaní vedel, že to urobí, ale rozhodol sa zahrnúť Mojžiša do svojho plánu milosrdenstva pre Izrael, čím mu umožnil prevziať aktívnu úlohu pri spravovaní Božieho odpustenia. To isté koná aj pre nás.

Responzóriový žalm

Ž 51, 3-4. 12-13. 17+19

R.: Vstanem a pôjdem k svojmu Otcovi.

*Zmiluj sa, Bože, nado mnou pre svoje milosrdenstvo *
a pre svoje veľké zľutovanie znič moju nepravosť.*

*Úplne zmy zo mňa moju vinu **

a očisť ma od hriechu. R.

*Bože, stvor vo mne srdce čisté **

a v mojom vnútri obnov ducha pevného.

*Neodvrhuj ma pred svojej tváre **

a neodnímaj mi svojho ducha svätého. R.

*Pane, otvor moje pery **

a moje ústa budú ohlasovať tvoju slávu.

*Obetou Bohu milou je duch skrúšený; **

Bože, ty nepohídaš srdcom skrúšeným a poníženým. R.

Žalm 51 je tým žalmom pokánia zo Žaltára, ktorý sa používa v Lekcionári a liturgii hodín v obdobiach cirkevného kalendára, ktoré si najviac vyžadujú skutky skrúšenosti. Vznik Žalmu 51 sa pripisuje Dávidovi z príležitosti jeho pokánia po tom, čo ho prorok Nátan pokarhal za to, že zabil Uriáša a násilím si vzal Betsabe za manželku.

Dávidove slová rezonovali na perách veriacich kajúcnikov po celé stáročia, pričom z hľadiska otvorenosti a úprimnosti nemajú konkurenciu. Dávid sa modlí za „čisté srdce“, ktoré mu môže „stvorit“ iba Boh – ľudskou silou to nie je možné. Dávid sa správal ako Izrael pri zlatom teľati. Dávid aj Izrael boli príjemcami zmlúv: Izrael v Ex 24, Dávid v 2 Sam 7. Obaja mali postavenie Božích synov (Ex 4, 22; Ž 89, 20–27). Obaja podľahli sexuálnemu pokušeniu (Dávid s Betsabe, 2 Sam 11; Izrael, keď „sa zdvihli a veselili sa“, sexuálny eufemizmus, Ex 32, 6). Na rozdiel od Izraela Dávid robí pokánie, keď je pokarhaný, vracia sa hľadať Pána, zatiaľ čo Izrael by blúdil, keby nebolo Mojžiša. Dávid týmto spôsobom predstavuje pokrok v duchovnom chápaní správania Izraela ako celku.

Čítanie z Prvého listu svätého apoštola Pavla Timotejovi

1 Tim 1, 12-17

Ďakujem tomu, ktorý ma posilnil, Kristovi Ježišovi, nášmu Pánovi, že ma uznal za verného a zveril mi službu, hoci som bol predtým rúhač, prenasledovateľ a násilník. No dosiahol som milosrdenstvo, lebo som to robil z nevedomosti v nevere. Ale nadmieru sa rozhojnila milosť nášho Pána s vierou a láskou, ktoré sú v Kristovi Ježišovi.

Toto slovo je spoľahlivé a úplne vierohodné: Kristus Ježiš prišiel na svet zachrániť hriešnikov; a ja som prvý z nich. Ale dosiahol som milosrdenstvo, aby na mne na prvom ukázal Kristus Ježiš všetku zhovievavosť ako príklad pre tých, čo v neho uveria pre večný život.

Kráľovi vekov, nesmrteľnému, neviditeľnému, jedinému Bohu česť a sláva na veky vekov. Amen.

Lekcionár teraz prechádza listami sv. Pavla jednotlivcom. Minulý týždeň sme čítali List Filemonovi a dnes z úvodu jeho Prvého listu Timotejovi, ktorého výber sa skvele hodí k témam tejto nedelnej svätej omše. Tu si pripomíname, že sám sv. Pavol — podobne ako Dávid aj ako Izrael — bol veľkým previnilcom proti Bohu, ale dostalo sa mu milosrdenstva. Pavol sa nazýva „najpoprednejším“ z hriešnikov. Spoločenstvo svätých je skutočne lepšie chápať ako zhromaždenie tých, ktorí prijali milosrdenstvo, a nie tých, ktorí ho nikdy nepotrebovali.

Čítanie zo svätého Evanjelia podľa Lukáša

Lk 15, 1-32

K Ježišovi sa približovali všetci mýtnici a hriešnici a počúvali ho. Farizeji a zákonníci šomrali: „Tento prijíma hriešnikov a jedáva s nimi.“

Preto im povedal toto podobenstvo: „Ak má niekto z vás sto oviec a jednu z nich stratí, nenechá tých deväťdesiatdeväť na púšti a nepôjde za tou, čo sa stratila, kým ju nenájde? A

keď ju nájde, vezme ju s radosťou na plecia, a len čo príde domov, zvolá priateľov a susedov a povie im: ‚Radujte sa so mnou, lebo som našiel ovcu, čo sa mi stratila.‘

Hovorím vám: Tak bude aj v nebi väčšia radosť nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie, ako nad deväťdesiatimi deviatimi spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú.

Alebo ak má žena desať drachiem a jednu drachmu stratí, nezažne lampu, nevymetie dom a nehľadá starostlivo, kým ju nenájde? A keď ju nájde, zvolá priateľky a susedky a povie: ‚Radujte sa so mnou, lebo som našla drachmu, čo som stratila.‘

Hovorím vám: Takú radosť majú Boží anjeli z jedného hriešnika, ktorý robí pokánie.“

A pokračoval: ‚Istý človek mal dvoch synov. Mladší z nich povedal otcovi: ‚Otec, daj mi časť majetku, ktorá mi patrí.‘ A on im rozdelil majetok. O niekoľko dní si mladší syn všetko zobral, odcestoval do ďalekého kraja a tam svoj majetok hýrivým životom premárnil.

Keď všetko premrhal, nastal v tej krajine veľký hlad a on začal trieť núdzu. Išiel teda a uchytil sa u istého obyvateľa tej krajiny a on ho poslal na svoje hospodárstvo svine pásť. I túžil nasýtiť sa aspoň strukmi, čo žrali svine, ale nik mu ich nedával.

Vstúpil teda do seba a povedal si: ‚Koľko nádenníkov u môjho otca má chleba nazvyš, a ja tu hyniem od hladu. Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu: Očče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom. Prijmi ma ako jedného zo svojich nádenníkov.‘ I vstal a šiel k svojmu otcovi.

Ešte bol ďaleko, keď ho zazrel jeho otec, a bolo mu ho ľúto. Pribehol k nemu, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho. Syn mu povedal: ‚Očče, zhrešil som proti nebu i voči tebe. Už nie som hoden volať sa tvojím synom.‘

Ale otec povedal svojim sluhom: ‚Rýchlo prineste najlepšie šaty a oblečte ho! Dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy! Privedte vykŕmené teľa a zabite ho. Jedzme a veselo hodujme, lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.‘ A začali hodovať.

Jeho starší syn bol práve na poli. Keď sa vracal a približoval sa k domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a pýtal sa, čo sa deje. Ten mu povedal: ‚Prišiel tvoj brat a tvoj otec zabil vykŕmené teľa, lebo sa mu vrátil zdravý.‘ On sa však nahneval a nechcel vojsť. Vyšiel teda otec a začal ho prosiť.

Ale on odpovedal otcovi: ‚Už toľko rokov ti slúžim a nikdy som neprestúpil tvoj príkaz, a mne si nikdy nedal ani kozliatko, aby som sa zabavil so svojimi priateľmi. No keď prišiel tento tvoj syn, čo ti prehýril majetok s neviestkami, pre neho si zabil vykŕmené teľa.‘

On mu na to povedal: ‚Syn môj, ty si stále so mnou a všetko, čo ja mám, je tvoje. Ale patrilo sa hodovať a radowať sa, lebo tento tvoj brat bol mŕtvy, a ožil, bol stratený, a našiel sa.‘“

alebo kratšie

Lk 15, 1-10

K Ježišovi sa približovali všetci mýtnici a hriešnici a počúvali ho.

Farizeji a zákonníci šomrali: „Tento prijíma hriešnikov a jedáva s nimi.“

Preto im povedal toto podobenstvo: „Ak má niekto z vás sto oviec a jednu z nich stratí, nenechá tých deväťdesiatdeväť na púšti a nepôjde za tou, čo sa stratila, kým ju nenájde?

A keď ju nájde, vezme ju s radosťou na plecia, a len čo príde domov, zvolá priateľov a susedov a povie im: ‚Radujte sa so mnou, lebo som našiel ovcu, čo sa mi stratila.‘

Hovorím vám: Tak bude aj v nebi väčšia radosť nad jedným hriešnikom, ktorý robí pokánie, ako nad deväťdesiatimi deviatimi spravodlivými, ktorí pokánie nepotrebujú.

Alebo ak má žena desať drachiem a jednu drachmu stratí, nezažne lampu, nevymetie dom a nehľadá starostlivo, kým ju nenájde? A keď ju nájde, zvolá priateľky a susedky a povie: ‚Radujte sa so mnou, lebo som našla drachmu, čo som stratila.‘

Hovorím vám: Takú radosť majú Boží anjeli z jedného hriešnika, ktorý robí pokánie.“

Farizejov pohoršuje to, že sa Ježiš spája s „hriešnikmi“, pričom neuznávajú, že ide o božskú črtu, keďže Boh v celom Starom zákone nadväzoval spojenie s hriešnikmi. V skutočnosti totiž medzi Júdu a jeho potomkov patrili niektorí z najhorších hriešnikov.

Ježiš pred svoje veľké podobenstvo o „stratenom synovi“ kladie dva menšie triezve príklady z každodenného života o radosť z nájdenia niečoho, čo sa stratilo. Fráza „Takú radosť majú Boží anjeli“ je v skutočnosti trochu nesprávny preklad. Doslova to je: „bude sa radovať v prítomnosti Božích anjelov“. Nie sú to anjeli, ktorí sa *sami osebe* radujú. Pred nimi sa raduje niekto iný. Kto to je? Boh sám. Ježiš však v súlade so židovskou zbožnosťou používa rozvláčne opisy, aby hovoril o božskej radosťi.

Toto podobenstvo možno čítať dvoma spôsobmi. V základnej rovine je to príbeh o odpustení a zmierení, ktorý nás učí o Božom charaktere a jeho láske k hriešnikom. Na sekundárnej úrovni je to podobenstvo o histórii Izraela. Izrael sa rozdelil na dve kráľovstvá: Severné kráľovstvo „Efraim“ (adoptovaný najmladší Jakubov syn) a Južné kráľovstvo „Júda“ (syn Jakuba, ktorý zdedil práva najstaršieho syna). Efraim zblúdil a bol vzatý do vyhnanstva do Asýrie (ďalekej krajiny). Júda však bol vyhnaný len na sedemdesiat rokov a potom sa vrátil, aby zostal po Božom „boku“ v krajine Izrael. Avšak, nakoniec je „Efraim“ tým, kto sa vracia do Božieho objatia, zatiaľ čo „Júda“ sa pohoršuje nad Božím milosrdenstvom.

To zapadá do témy prechádzajúcej Lukášovým evanjeliom a Skutkami apoštolov, v ktorých Lukáš ukazuje, že Samaritáni (priami potomkovia Severného kráľovstva „Efraim“) a pohania (medzi ktorých sa asimilovali aj iní severní Izraeliti) reagujú na ponuku Božieho odpustenia v evanjeliu, zatiaľ čo „Júdejci“ (potomkovia južného Judska) sa bránia evanjeliu z pýchy a pohoršujú sa nad kresťanskou ponukou „novej zmluvy“ pre Samaritánov a „hriešnikov“ z pohanov.

Dnešné evanjelium k nám hovorí dvoma praktickými spôsobmi, podľa toho, ktorým „synom“ sme. Niektorí z nás, ktorí sú túto nedelňu na svätej omši, sú mladším synom, ktorý pomerne vedome zablúdil. My „mladší synovia“ potrebujeme byť uistení o Božom odpustení. Musíme sa pozbierať a opustiť prasacie pomyje, v ktorých sa váľame (či už je to užívanie návykových látok, porno, finančná korupcia, promiskuita, manipulácia atď.) a vrátiť sa k Bohu, ktorý čaká, aby nás objal. (Všimnime si, že Otec nebeží za synom do ďalekej krajiny a

nevyťahuje ho z bahna. Existuje akt pokánia a odriekania, ktorý musíme urobiť, kým sa budeme môcť vrátiť k Otcovi. Musíme odísť z chlieva.)

Ostatní z nás na omši sme starší brat. Myslíme si, že sme dobrí, nepotrebujeme odpustenie a Boh nám niečo dlhuje. Vadí nám zberba, čo sa len tak poflakuje, a najmä ich nechceme v našich kostoloch alebo na iných miestach, kde sa stretávame. My starší bratia nemáme v živote žiadnu radosť, pretože v skutočnosti nie sme motivovaní láskou a nerozumieme Bohu lásky a radosti. Obrátenie potrebujeme rovnako ako mladší syn. Musíme uznať „mladších synov“ za súrodencov, za členov rodiny, a zdieľať Božiu radosť z ich pokánia a zmierenia. Boh nie je obchodník, ktorý odmeňuje službu spôsobom oko za oko alebo niečo za niečo. Boh je otec, ktorý chce, aby všetky jeho deti mali účasť na jeho láske a radosti.